

שנינו בברייתא: עמד רבי צדוק על מעלות האולם, ואמר: אחינו בית ישראל שמעו. הרי הוא אומר כי ימצא חלל באדמה. אנו על מי להביא: על העיר או על העזרות.

והוינן בה: וכי ירושלים בת אתווי עגלה ערופה היא?

הרי ירושלים אינה מביאה כלל עגלה ערופה על הרוג שנמצא סביבות העיר. כי:

והתניא: עשרה דברים נאמרו בירושלים. וזו, אחת מהן:

אינה מביאה עגלה ערופה. דכתיב "כי ימצא כג-ב

חלל באדמה אשר ה' אלהיך נותן לך לרשתה". וירושלים אינה נקראת ירושה משום שלא נתחלקה לשבטים.

ועוד קשה: הא "לא נודע מי הכהו" כתיב, והא כאן הרי נודע מי הכהו!

ומתצינן: רבי צדוק לא נתכוין לעגלה ערופה ממש אלא אמר כן כדי להרבות בבכיה⁽¹⁾.

שנינו בברייתא: בא אביו של תינוק ומצאו כשהוא מפרפר. אמר הרי הוא כפרתכם, ועדיין בני קיים. ללמדך, שקשה עליהם טהרת כלים יותר משיכות דמים.

איבעיא להו: שפיכות דמים הוא דול נעשה

והוינן בה: הי מעשה קדישאזו מעשה קדם, האם של המשנה, שנשברה רגלו של הכהן, או של הברייתא, שנהרג הכהן?

אילימא הא מעשה דשפיכות דמים קדם, תיקשי:

השתא אשפיכות דמים לא תקינו פייסא, שהרי גם לאחר מעשה זה המשיכו לרוץ על המזבח עד שנשברה רגלו של הכהן — וכי אנשברה רגלו בלבד תקינו פייס!?

אלא, שמא תאמר, מעשה דנשברה רגלו קדים.

אם כן, תיקשי: וכיון דכבר תקינו פייסא מחמת שנשברה רגלו, אם כן, ענין ארבע אמות, ומעשה שקדם אחד בארבע אמות, ואירעה שפיכות דמים — מאי עבדתיהו?! כיצד אירע הדבר, והרי כבר היה פייס?

ומתצינן: אלא לעולם מעשה דשפיכות דמים קדים.

ומעיקרא סבור אקראי בעלמא הוא ואין לחשוש שמא יקרה שוב.

כיון דחזי דאפילו ממילא, גם שלא באקראי, אתו לידי סכנה במעשה דשפירת הרגל — תקינו אז רבנן פייסא.

והמהרש"א מפרש דמהאי טעמא גופא שאין מביאין עגלה ערופה בירושלים הרבה בבכיה שאם היו מביאין עגלה ערופה היה מתכפר להם דכך אבל עתה במה יתכפר הדם. וזה מה שאמר להם אביו של התינוק שכיון שאי אפשר להתכפר בעגלה ערופה הרי הוא כפרתכם.

ראיה דכיון דמצינו מפורש שהיה שפיכות דמים קל בבית ראשון ה"נ בבית שני היה קל קצת. מהרש"א.

1. שהיה מרבה בכיה ע"י דבריו דכיון שעל ספק חלל הנמצא בכל מקום הקפידה תורה כל כך כ"ש על ודאי חלל ובתוך המקדש. ריטב"א.

מקיש בגדים שלובש לבגדים שפושט: מה להלן הבגדים שפושט בגדי קודש הם, כדכתיב "ולבש הכהן מדו בד... והרים את הדשן" — אף כאן הבגדים שלובש בגדי קודש.

אם כן, מה תלמוד לומר "בגדים אחרים", במה הם שונים מהקודמים?

בכך שהם פחותין מהן, פשוטים וזולים מהן. כגון בגדים שחוקים או שהפשתן אינו מבהיק ומצוחצח, אך קדושים הם.

זאת, כדי שלא ילכלך את הבגדים שהוא עובד בהן שאר העבודות, באפר, כשנושאו אל מחוץ למחנה. לפי שגנאי הוא למלך לשמש לפניו בבגדים מלוכלכים.

רבי אליעזר אומר: "אחרים — והוציא". ללמדך, ש"אחרים" לא קאי על הבגדים, אלא על הכהן שמוציא את הדשן: לימד על הכהנים בעלי מומין שהם "אחרים", לפי שהם מרוחקים משאר עבודות שבמקדש, שהם כשרין להוציא את הדשן.⁽²⁾

אמר מר: אחרים פחותין מהן.

כדתנא דבי רבי ישמעאל:

דתנא דבי רבי ישמעאל: בגדים שבישל בהן קדירה לרבו — לא ימזוג בהן כוס לרבו, לפי שהם מתלכלכים מעשן הבישול, כך אין זה כבוד המלך ללבוש לפניו את הבגדים שלבש

קל בעיניהם. אבל טהרת כלים כדקיימא קיימא נשארה בחומרתה.

או דילמא שפיכות דמים כדקיימא קיימא. אבל טהרת כלים הוא דחמירא נעשתה חמורה יותר בעיניהם?

תא שמע: מדקא נסיב תלמודא מזה שהברייתא מביאה ראייה מקרא "וגם דם נקי שפך מנשה", שמע מינה: שפיכות דמים הוא דזל, וטהרת כלים כדקיימא קיימא.

תנו רבנן: כתיב "ופשט את בגדיו [שלבש בשעת הרמת הדשן] ולבש בגדים אחרים, והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה" [ואין זו חובה בכל יום כתרומת הדשן, אלא רק כאשר הצטבר הרבה אפר על המזבח עד שלא נשאר מקום למערכה. רש"י ויקרא ו ד].

שומעני הייתי סובר בדרך יום הכפורים, שהכהן גדול חייב להחליף את בגדיו בין עבודה לעבודה מבגדי זהב לבגדי לבן, ולהיפך — אף זה, אם בא להוציא את הדשן מיד לאחר תרומת הדשן חובה עליו לשנות את בגדיו, ומכיון שאי אפשר לו לשנות מבגדי זהב לבגדי לבן שהרי הוא כהן הדיוט, שאינו משמש אלא בבגדי לבן, הרי שהייתי אומר שפושט את בגדי הקודש שלבש בשעת הרמת הדשן, ולובש בגדי חול, ומוציא את הדשן?

תלמוד לומר "ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים".

2. ומודה הוא לת"ק שצריך בגדי קדש בהוצאת הדשן כמו בתרומת הדשן. תוד"ה יש.

וכריטב"א הביא דיעה שכיון שרבי אליעזר

ורבי יוחנן אמר לך: גלי רחמנא בכתונת ומכנסים, והוא הדין למצנפת ואבנט. שמאחר ואינה כשרה בבגדי חול, הרי אנו למדים מכאן שעבודה היא, וצריכה ארבעה בגדים.

ומאי שנא חני? מדוע בכלל הזכירה התורה שני בגדים אלו? והלא די בכך שכתוב "כהן", וידענו שזו עבודה וצריכה ארבעה בגדים.

כדי ללמדנו שתי הלכות כלליות בנוגע לבגדים אלו –

א. "מדו" – כמדתו שהכתונת תהיה בדיוק כמדת קומתו של הכהן, ולא תהא נגדרת על הקרקע, ולא גבוהה מעל הקרקע, אלא שוה לארץ בשפתה.

ב. "מכנסים בד" – לכדתניא: מנין שלא יהא דבר קודם למכנסים? שלא ילבש בגד אחר קודם למכנסים אלא ילבש ראשונה את המכנסים.

שנאמר "ומכנסים בד ילבש על בשרו".

להוצאת הדשן בשעת הקטרה וניסוך, שהוא כעין אכילה ושתייה.⁽³⁾

אמר ריש לקיש: כמחלוקת בהוצאה, כשם שחולקים רבי אליעזר וחכמים לענין הוצאת הדשן אם היא כשרה בבעלי מומין – כך מחלוקת בהרמה. שגם במצות תרומת הדשן מכשיר רבי אליעזר בכהנים בעלי מומין.⁽⁴⁾

ורבי יוחנן אמר: מחלוקת רק בהוצאה. אבל בהרמה – דברי הכל עבודה היא, ואינה כשרה בבעלי מומין.

ומבארין: מאי טעמא דריש לקיש?

אמר לך: אי סלקא דעתך דהרמת הדשן עבודה היא, תיקשי: וכי יש לך עבודה שכשירה בשני כלים, כלומר בשני בגדים בלבד מתוך ארבעה בגדי כהונה?!

שהרי בתרומת הדשן כתיב "ולבש הכהן מדו בד ומכנסים בד", דהיינו רק כתונת ומכנסים.⁽⁵⁾ אלא, על כרחך לאו עבודה היא, ולכן כשירה היא בבעלי מומין.⁽⁶⁾

להוציא את הדשן" היינו כל הוצאת הדשן ואף תרומת הדשן בכלל.

5. ואין להקשות להיפוך, וכי יש לך דבר שאינו עבודה וטעון בגדי כהונה בכלל. דגזירת הכתוב הוא, שהרי אין איסור ללבוש בגדי כהונה שלא בשעת עבודה. תוד"ה יש עבודה.

6. קשה דא"כ למה צריך רבי אליעזר קרא להכשיר בעלי מומין מאחר שאינה עבודה. וגם התנא קמא למה פוסל בעלי מומין, שהרי גם לשיטתו אינה עבודה כיון שכשירה בשני כלים. וי"ל דאעפ"י שאינה עבודה, מ"מ יש לפסול

3. ואין זו חובה אלא דרך ארץ. רש"י ויקרא ו ד. אולם הריטב"א כתב שהוא חובה. וכ"כ הרמב"ן ויקרא שם שהוא מצוה מדרך מוסר העבד לרבו.

4. והא דדריש רבי אליעזר "אחרים והוציא" אין הכונה לאחרים שפסולין לתרומת הדשן שהרי גם לתרומת הדשן הם כשירים אלא שהם אחרים לשאר עבודות. תוספות ישנים.

והריטב"א כתב שלכן כתב רחמנא "אחרים" בלשון רבים למדרשיה בין על כהן המרים בין על כהן המוציא.

ועוד כתב שמה שנקט רבי אליעזר "שכשירין

לרבות עוד לבישה כיוצא בה, (7) דהיינו שני הבגדים החסרים כאן, שגם אותם צריך הכהן ללבוש בשעת הרמת הדשן, דברי רבי יהודה.

רבי דוסא אומר: לרבות בגדי כהן גדול ביום הכפורים, שכשירין לכהן הדיוט.

שהכהן גדול לובש ביום הכפורים בחלק מהעבודות ארבעה בגדי לבן, שהם זהים לבגדי כהן הדיוט שבכל השנה. וילפינן "ילבש" האמור כאן בתרומת הדשן מ"ילבש" שנאמר ביום הכפורים אצל כהן גדול, "כתונת בד קדש ילבש", שאותן בגדים ששימש בהן הכהן גדול ביום הכפורים כשירין אח"כ לכהן הדיוט בעבודתו.

[ואיצטריך הך דרשא כדי שלא נלמד מ"והניחם שם", לומר שהם טעונים גניזה ואסור ללובשם שוב, כדעת רבי, לקמן].

אמר רבי: שתי תשובות בדברי: על דברי רבי דוסא.

חדא, דאבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט!

שהאבנט של כהן גדול עשוי כולו מפשתן בלבד, ואילו של כהן הדיוט מעורב בו צמר.

ומשמע שילבשם בעודו ערום, שאין לובשם אלא על בשרו, שאם לא כן למה נכתב "על בשרו" כלל.

וריש לקיש אמר לך: אעפ"י ששני בגדים אלו נכתבו כדי ללמדנו שתרומת הדשן דיה בשני בגדים, מכל מקום, למדנו גם את הדינים דלעיל מלשון המקרא —

א. "מדו" — כמדו ילפינן מדאפקיה רחמנא בלשון "מדו", ולא כתב כתונת.

ב. שלא יהא דבר קודם למכנסים — מ"על בשרו" נפקא שהוא מיותר, לפי שהיה די לכתוב "ומכנסי בד ילבש".

והוינן בה: נימא כתנאי!

האם מחלוקת זו של רבי יוחנן וריש לקיש אם תרומת הדשן עבודה היא או לא — נחלקו בה תנאים?

דתניא: "ומכנסי בד ילבש על בשרו".

מה תלמוד לומר "ילבש"? והיה די לכתוב "ומכנסי בד על בשרו", שהרי כבר נאמר בתחילת הפסוק "ולבש הכהן מדו בד", וזה אמור גם לגבי המכנסים שבהמשך הפסוק.

להביא מצנפת ואבנט להרמה. ש"ילבש" בא

שבקדשים דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש. ותירצו שכלל זה לא נאמר אלא בקרבנות עצמם ולא בבגדי כהונה.

ועוד תירצו שכאן לא הוי היקש אלא "ילבש" הוי ריבוי לרבות עוד בגדים וגילוי מילתא בעלמא הוא שצריך עוד שני בגדים כמו הבגדים הכתובים בקרא. תוד"ה ילבש.

בעל מום שהוא כמו זר. וזר אינו קרב לגבי מזבח, ולכן פוסל ת"ק. ורבי אליעזר מצריך קרא להכשיר. תוד"ה יש עבודה.

7. והיינו היקש שמקישין שני הבגדים החסרים לשני הבגדים הכתובים. והקשו התוס' דא"כ איך ידעינן בהוצאה שצריך גם כן ארבעה בגדים דאי מהיקש להרמה דלעיל הרי כלל בידינו

ולכן לא יכול הכהן הדיוט ללבוש את בגדי הכהן גדול.

ועוד, וכי בגדים שנסתמשת בהן קדושה חמורה בתוך קודש הקדשים תשתמש בהן קדושה קלה?!

אלא, מה תלמוד לומר "ילבש"?

כד-א לרבות את השחקים בגדים שחוקים שכשרין לכל עבודת הכהנים ובלבד שאינם קרועים.

בגמר (1) עבודת הכהן גדול ביום הכפורים נאמר: "ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבאו אל הקדש והניחם שם".

מלמד שטעונין גניזה. שלא ישתמש בהן הכהן גדול ביום כפור אחר, ולא הכהן הדיוט בכל השנה.

רבי דוסא אומר: ראויין הן לכהן הדיוט לכל השנה.

ומה תלמוד לומר "והניחם שם"?

שלא ישתמש בהן הכהן גדול ביום הכפורים אחר.

ומסיקה הגמרא את השאלה דנימא כתנאי:

מאי לאו, רבי יהודה ורבי דוסא — בהא קא מיפלגי:

דמר רבי יהודה סבר: תרומת הדשן עבודה היא, ולכך הוא מצריך ללבוש את כל הארבעה בגדים בשעת עשייתה.

ומר רבי דוסא סבר: לאו עבודה היא. ולכן הוא אינו דורש מ"ילבש" לרבות מצנפת ואבנט, אלא די בכתונת ומכנסים בלבד?

ומתצינן: לא! דכולי עלמא עבודה היא.

והכא, בהא קא מיפלגי:

דמר רבי יהודה סבר: צריכא קרא לרבווי את המצנפת והאבנט כדי שלא נאמר שלא עבודה היא, ודי בכתונת ומכנסים בלבד.

ומר רבי דוסא סבר: לא צריך קרא לרבווי. דכיון דגלי קרא שצריך דוקא כתונת ומכנסים מבגדי כהונה ולא בגדי חול, כבר ידענו שעבודה היא וצריך את כל הארבעה בגדים. (2)

וממילא מיותר הפסוק ד"ילבש", לרבות בגדי כהן גדול ביום הכפורים שכשרין לכהן הדיוט.

בעי רבי אבין: תרומת הדשן — בכמה?

כמה אפר צריך הכהן להרים מעל המזבח.

האם מתרומת מעשר ילפינן לה ששיעורה אחד מעשרה, ואף כאן צריך הכהן לשער עשירית מהדשן שעל המזבח.

1. מרש"י משמע שלא גורס מכאן עד "מאי לאו". רש"ש.

ובגמרא לעיל יב ב מובא הקטע הזה כברייתא נפרדת, והגמרא מקדימה לפני כן "ואזדא רבי דוסא לטעמיה".

2. ומה דנקטה הגמרא לעיל בדעת רבי יוחנן כן, לא משום דסגי באמת כרבי דוסא דהא רבי דוסא לא כהלכתא דלדידיה כשרין בגדי כה"ג לכהן הדיוט ואנן פסקינן דטעונין גניזה אלא דהגמרא נקטה הטעם הקצר. שיח יצחק.